Ottar Lilleengen

Ottar Lilleengen var født i 1907 som sønn av Dagmar og Ole Lilleengen. De bodde på Solvang hvor Lilleengenkompaniet hadde landhandel og bakeri. Han kom inn i familiens handels- og industriforetak helt fra han var ung. Da faren døde i 1938 overtok Ottar posisjonen som disponent for disse virksomhetene. Ottar Lilleengen giftet seg med Alice Ruch, f. 1905, som var datter av Ernest og Marie Ruch på Kapp. De var sveitsiske og familien kom i 1904 til Kapp fordi Ernest skulle ha ansvaret for produksjonen ved Kapp Melkefabrikk. Ekteparet Alice og Ottar Lilleengen ble boende på Kapp. Etter krigen ble Ottar Lilleengen og B. Lilleengen & Co dømt som krigsprofitører for å ha samarbeidet med tyske okkupasjonsmyndigheter. I forbindelse med oppløsning av familieselskapet i 1947 overtok Ottar sagbruket og drev dette til midt på 1960-tallet. Ottar Lilleengen døde i 1987.

Ottar Lilleengen (t.h.) med ansatte ca 1950

Ottar Lilleengen skrev sine erindringer fra krigsdagene i 1940:

B. Lilleengen & Co.

Trevarefabrikk — Entreprenørforretning

Fabrikasjon av Dører, Vinduer, Trapper, Pinnestoler, Skewers, Bærepinner, Treprojektiler.
Sagbruk & Høvleri, Frørenseri, Kornmølle, Landhandleri,
Hunn Gård m. m.

Kontoret . . . . . Nr. 11
Trevarefabrikken . » 99
Sagbruket . . . . . » 890
Butikken. . . . . » 22
Nygard Stasjon
Gjøvikbanen, Norge

Nygard st., den 194

9 april 1940 til dato.

Tidlig om morgenen den 9. april kl. ca. 7 vokner jeg en intens baking på min dør og da jeg lukket op kom en av våre sjauffø: herr Arling Martinsen inn og forskrekket fortalte om at det muligens v. krig i landet. Han hadde nemlig lastebilen full av dører og vinduer, s skulde til et bygg i Oslo. Dette var en stor overraskelse og jeg slo d: straks på radioen og kunde bare konstantere at vårt fredelige land var overfallt i nattens mulm og mørke. Jeg bestemte da at vi skulde skulde reise tilbake til fabrikken. Til min kone sa jeg at nu måtte jeg gjøre min plikt mot vårt land og at vi øieblikkelig måtte finne mitt militærkort.

Jeg ga da henne besked om at det som stod på baksiden måtte øieblikkelig pakkes. I mellomtiden drog vi tilbake til fabrikken for å få litt mer klarhet i saken, men ikke lenge efter viste det sig fremmede fly over distriktet og Raufoss Amunisjonsfabrikker åpnet ill mot flyene.
Efter å ha ordnet forskjellige ting med fabrikken, sa jeg at jeg var parrat til å drage uten noget mer varsel. Jeg fant igjen mitt militærkort for 1939, men ikke for 1940. Jeg var utdannet i garden . På mitt kort for 1939 stod det at jeg skulde møte 1. mobliseringsdag på Starum Ø. Toten. Hvad det stod på mitt kort for 1940 intreserte mig ikke, men detvar antagligvis at jeg skulde møte efter nærmere ordre, da jeg nettop da gikk over tilandre våpen eller linje.Det viste sig også senere at da jeg fant mitt kort for 1940, stod det efter nærmere ordre. Jeg fulgte imidlertid kortet av 1939, som lød på 1. mobliseringsdag. Nu var det å få undersøkt hvilken dag var 1. mobliseringsdag. Opslaget kom og saken var i orden.
I mellomtiden hadde jo Quisling holdt sin forbryderske tale og dette gjorde en jo mer ivrig efter å komme avstad.
Jeg møtte til fastsatt tid på Festiviten Ø. Toten, min kone og mitt barn fulgte mig. Det var nok litt sårt å forlate sine kjære, men landet kalte på sine sønner og min søn skulde ikke få nogen skam på sin far. Heller gå i kamp eller sitte hjemme.
Man hørte jo flere stemmer som sa at det ikke nyttet å reise, da det ikke var folk tilstede som tok imot etc. etc.
Da jeg kom tilfestiviteten var det nok av uniformer og det forbauset mig litt at folk gikk og drev i stedet for å få uniformen på, men dette blev ikke min sak. Jeg fikk min uniform og sente med min kone mine private sak tilbake.Vi som var ferdige fikk besked om av befalingsmenn å stige op i lastebiler. Vi kjørte da op til Starum og fikk utlevert geværer og forskjellige efekter. Efter å ha ventet en tid fikk vi beked om å starte og jeg spurte da en fenrik som stod der om ikke jeg skulde ta med min privat bil, da jeg syntes at jeg vilde stille denne til tjeneste for hæren.Dtte blev med takk mottatt og da vi kjørte forbi min villa, hentet jeg bilen og reiste da sammen med en løitnant, som jeg ikke kjente, samt flere lastebiler på vei nordover til ukjente bestemmelsessteder.I vår kolone var fenrik Groven, som jeg kjente fra før og han spurte om jeg ikke vilde bli hans ordonnns, Dette blev straks bestemt og da vi steppet et stykke fra Lillehammer for å avvente nærmere ordre, fikk jeg ordre om å reise sammen med fenrik Groven til Lillehammer for fenrik Groven skulde da få besked av en kaptein, som skulde komme fra den annen side av Mjøsen,hvor denne avdeling skulde foreløbig være.Efter endel konferanser som officerene hadd e fikk jeg besked av fenrik Groven at han skulde være kompanisjef og at vår avdeling skulde sperre alle veier til Raufoss Amunisjonsfabrikk. Fenrik Groven viste at jeg var lokalkjent og jeg blev da beordret til å være hans ordonans og kjentmann.
Dette var en sak som passet mig godt, da planen også omfatet å forsvare min egen hjembygd Vardal.
Det blev nu en travel tid med kjøring dag som natt. Utsetning av poster og forberedelser til sperringer og sprengninger.
Vi hadde da vår stasjon hos ing. Scherven, Breiskallen, som med glede stillet hele sin villa til disposisjon.
Under Fenrik Grovens ledelse blev alle de muligheter vi hadde for hånden utnyttet og våpen og amunisjon skaffe tilveie, samt piggtrå spader,økser

Vi lå da ved Breiskallen nogen dager og satte ut poster på alle veier, som førte til Raufoss. Utbygget maskingeværstillinge og mitaljøsestilling Gjorde forbredelser til å sprenge broen ved Breiskallen. Videre blev våpnene eftersett etc. etc. Vi blev nogen dager senre overflyttet til Tobro i Vardal og vårt kvarter blev i et lie hus ved siden av gamle Tobro landhandleri .Vi oprettholdt våre poster ved Raufoss og nord for Mina, hvor en annen fenrik hadde en styrke liggende.Sammen med fenrik Groven var vi på daglig innspeksjon av postene. Stillingen ved Tobro blev utbygget og forposetr med telefonforbindelse blev oprettet på Vardalåsen. Vi prøvet nu våre geværer, mitraljøser og maskingeværer, men det viste sig at alt var ikke i orden, slik at jeg var på Raufoss og fikk innskiftet bl. a. løp i maskingeværer. Videre fikk vi mer amunisjon og senere fikk jeg efter ordre fra fenrik Groven tak i 2 kasser med håndgranater, som jeg fikk undervisning i bruken av verksmester Torp ved Raufoss Amunisjonsfabrikker. Jeg var godt kjent deroppe blandt funksjonær og fikk all den hjelp, som trengtes bl. a. av verksmester Torp og formann Magnus Johansen. Alle var de like ivrig efter å gjøre sin plikt. Jeg husk spesielt formann Magnus Johansen og jeg prøvet pistoler og geværer, mens de tunge bombefly surret over fabrikken. Det var efte nifts, da en bombe kunde når som helst ytslette alt, og da spesielt i en amunisjonsfabrikk. På Tobro minkset vi også det man kalt Molotovkoktail, som betoed av parafin og elje på flasker medmed tennbart stry. Disse flasker skulde sammen med håndgrannaterne brukes på tanks og pansservogner.Ved utbygninge av stilling ovenfor Tobro brukte vi piggtrå,spisse staurer og annet.Felte kjempegraner over veien m. m.

Ved siden av forberedelserne gikk det stadig rykter og vi hadde en kolosalt arbeide med kontroll av alle biler, da det stadig var mistanke om spioner og tysker forkledde, samt stadig mellinger om lanende fly og mistenkelige singnaler.En gang måtte vi sende en patrulje lang inn på åsen, da det var kommet melding om at en mistenkelig person opholdt sig på en gård. Denne blev hentet, men viste sig å være en god normann, som hadde forvillet sig fra sin avdeling. En annen gang fikk vi besked om tyske fly som var landet bak de norske linjer. Alt blev undersøkt, men al dette tok på kreftene, da det skedde dag efter dag.Efter som nu tyskerne nærmet sig blev spenningen større og større. Vi var jo helt uvant med krig og viste ikke riktig hvorledes dette skulde gripes an, men vi var ved godt mot. En gang husker jeg at fenrik Groven vekket mig å vilde at vi øieblikelig skulde besøke en av våre små avdelinger, som lå lenger syd Jeg skjønte på fenriken at det var noget spesielt i gjære, da han var alvorlig. Han fortalte mig da at avdelingen hadde hørt på rykter om spionasje og at de var misfornøid, men denne sak blev straks opklaret og fenrik Groven heldt en tale til guttene og oplyste at viss nogen sviktet skulde han bruke sin revolver. Alle blev da trøstet og det blev i den lille stue utbragt et leve for Konge og fedreland og alle var villig til å yde alt om det så var sitt liv. Denne episode husker jeg godt og var et lyst minne mm om troskap mot fedrelandet. Det var heller ikke på den tid greit for vår lille avdeling for vi var helt omringet. Tyskerne nærmet sig nu fra alle kanter og vi blev liggende i enn sekk. Jeg husker spesielt en av de siste netter, da fenrik Groven kom og spurte om jeg vil ta en natlig rasia for å undersøke forholdene. Spesielt ved Bråstad bru, som vi da trodde var sprengt. Vi hadde også fått besked om at broen ved

Breiskallen var sprengt og at tyskerne nærmet sig fra alle kanter. Spenningen var nu på høidepunktet og det tok naturligvis på nærvene. Jeg fikk med mig to Oslogutter kjekke og unge, som var villig til å ta d den ikke ufarlige tur, da Bråstadbreen lå på veien fra Gjøvik til Lillehammer og vi måtte gjennem Gjøvik, som da kanske allerede hadde fåt besøk av tyskerne.

Spenningen var som sagt ster, gått og mørkt med delvåå snebyger. Jeg hus som det skulde være idag, da vi startet fra Tobro, vi tre i full alarm beredskap. De to gutter med spente haner på sine geværer og jeg med min kuldpistol, laterne var helt dempet og vi hørte knitring og kanenterden fra alle kanter.

V i kjørte så hurtig som det var mulig med det svake lys og de dårlige vårveier. Da vi nærmet oss Gjøvik kjørte jeg gjennem utkanten av byen. Byen lå død og stille pratisk talt evakuert og muligens med tyskere på gatehjørner. Vi passerte byen uten at noget hente og nærmet oss Bråstad Bre. Da vi kom ca. 1 km. fra broen blev vi stoppet av en hel kolone av biler som sperret veien. Ikke et liv å se. Nu var spørsmålet om det var tyskere eller våre gutter. Det viste sig straks ved undersøkelse at det var våre gutter som hadde parkert for natten og lå delvis å sov under presenninger.Tiden var kostbar for vi viste at tyskerne var i hele på oss så her måtte handles hurtig. Jeg fikk da en av guttene jeg tror han hett Sunde eller kameraten hans fra Oslo. Han gikk frem og fikk undersøkt sak og det viste sig at broen var sprengt og at avdelingen ventet på lysets frembrudd, da karene var ukjente. Jeg fikk da i tale en fenrik tror jeg det var, som hadde komandoen, Jeg forklarte han situasjonen og at vi øieblikkelig måtte snu, da tyskerne kunde komme når som helst. Det var ikke en så enkelt sak å få snudd denne kolone på den smale vei, men i løp av kort tid lykkes det. Nu gjaldt å få kolonen tilbake og over Tobro fø buksert de over mm sidevei slik at de kunde komme på Lillehammerveien på den annen side av den sprengte bro.Jeg sa at de fikk henge på så skulde jeg vise vei. Tilbake bar det med kolonen efter. Jeg hadde gjort vedkommende befalingsmann opmerksom på at vi kunde bli angrepet gjennem Gjøvik og at vi måtte bruke den fart, som var mulig.Med temlig stor fart kjørte vi gjennem byen og opover til Tobro.Under veis blev vi stoppet av en vaktpost ovenfor skytterbanen i Vardal og en soldat rev op døren og spurte efter passord. Vedkommende vakt trodde vel også at det kunde vere tyskere. Han stakk bajonetten sin inn i bilen og var tydlig nervøs, hvil var forståelig i mørket og med en hel bilkolone. Jeg sa at vi hadde dårl tid og at vi måtte videre. Han studset litt, men jeg smelte døren igjen og satte spiden op. Vi kom til Tobro og dermed hadde vi først fått rekonosert og muligens reddet en kolone fra å bli overraskket av tyskerr Denne kolonen reiste videre efter å ha vilt å nådde sikkert sitt bestemmelsessted til støtte for andre avdelinger.Fenrik Groven var spent på hvorledes det lå an og jeg forklarte han situasjonen. Saken var nu klar for oss vi var omringet.Før jeg går videre vil jeg gjerne fortelle om en visit på Tobro av endel av generalstaben, som vi trodde det var. En av de siste dager før tyskerne kom kom det en officer bort til vår forlegning og spurte efter befalingsmannen. Jeg fortalte at det var fenrik Groven og at han for øieblikket ikke var tilstede. Jeg kjente officeren av utsende og hvis jeg ikke tar feil var det oberst Halseth. Han spurte hvorledes det stod til og om vi hadde retrettveien i orden

for eventuelt vi måtte trekke oss tilbake. Jeg svarte da at her var det ikke spørsmål om retrett, da vi vilde ta kampen op enten falle eller bli tatt. Obersten takket for svaret og jeg fikk et fast håndtrykk, som jeg opfatet som en slags takk.
Nu nærmet sig den kritisk stund sig. Hundre meter ovenfor oss hadde vi to broer mindre, med en avstand av ca. 5o m. fra hverandre. Disse hadde vi underminert og hadde elektrisk ledning for tenning. Ovenfor broen på begge sider lå en mindre avdeling med innskutte og innstillet mitraljøser og maskingevær. Disse var innstillet på å bestryke veien ovenfor broen hvor det var en åpning og hvor busker var hugget ned, høiden på innskytnin lå i ca. 1 m. høide. Sideveier var bemandet med håndgranater og gevær-soldater. Lenger oppe lå avdeling med samme våpen og håndgranater og skytevåpen, samt flasker med Molotevkektail. Alt var klart til kamp. Dette var natten til den 21. april 1940. Om kvelden hørte vi skytning fra alle kanter og plutselig så ved elvetiden begynte det og brenne i syd østlig retning for oss temlig nær. Vi hadde da netop snakket i telefonen med major Hertsberg, som jeg tror han hat på Hustad Gård i Vardal og han fertalte da at tyskerne forløbig hadd trukket sig noget tilbake. Brannen vi nu så kom herfra. Majoren hadde gitt oss besked om at vi kunde vente fienden neste morgen. Dette var ved elvetiden. Nu var det uhyggelig på Tøbre. Tunge røkskyer og kanontorden og knitring fra maskingevarer m.m. Det var nok mange tanker som kom og gikk denne natt. Nu var stunden kommet og da det lysnet av dag blev de siste forbredelser gjort. Jog hadde fått ordre av fenrik Grøven og efterse at broene blev sprengt i rett tid for spregningen skulde være startsignalet for åpning av ill. Det gjaldt nu ikke å begynne skytningen først slik at tyskerne opdaget våre stillinger. Fenrik Grøven hadde nu gått i stilling sammen med guttene på den ene side av veien og fenrik Kjermli på den annen side. Våre andre avdelinger lå len oppe og ventet. Selv hadde jeg tatt opstilling bak en stort tre et stykke fra broene med god oversikt. Bak huset stod to mann ferdig til å slutte den elektriske strømmen. Alt var nu dødsens stille. Men plutselig kommer de fly over oss og spenningen blir anda større. Plutseslig ringer telefonen og jeg flyr inn og tar den og nu kommer siste besked at tyskerne har mødd vår første avdeling lenger oppe. Kampen er begynt deroppe ca. 1 km. fra oss. Skytningen tar til og maskinkanonerne går. Plutselig slår en granat ned i nærheten av mig og nu var det godt å være skjult bak et stort tre. Nu får jeg øie på en tysk tanks og siden en til. Disse ruller sagte frem-over mot broene. Intens spenning og karene som skal slutte strømmen litt uttålmodige. Jeg har bed emt mig for å få den ene tanks op på broen, men sekunene snegler sig av sted, Tanks stopper og soldater flyver ut og med i grøften ved siden av. Nu kjører tanksene sagte igjen og jeg antok fra mitt hold at nu var tiden inne. Jeg stod på ca. 1oo m. avstand. Jeg gir nu ordre om spregning og dermed bryter det et helvede løs fra alle kanter. Kanoner, mitraljøser, granatkastere og alt djevelskap er sluppet løs og våre egne gutter biter fra sig. Nu begynner det å brenne i flere hus. Bl. a. det vi stod ved og bodde i en større forretningsgård like ved og flere andre hus. Tyske skrik og komandoer hørtes og jammer og skrik om hjelp hørtes fra sårede. Dette var krigen på nært hold. Vi trekker oss nu inn i skogen vi som hadde med spregningen å gjøre. Dynamitten har gjort sin virkning.

Kompaniet Grøven blev nu satt på en hård prøve met en overlegen fiende. En ting er i alle fall sikkert at alle mann gjorde sin plikt og bet fra sig til det siste. Kompaniet blev spredt nogen blev tatt tilfange, nogen kom sig vekk og andre fallt. Innsatsen var gjort og fiende måtte også betale for sitt angrep på Tøbre met en liten uerfaren norsk avdeling, som gjorde sitt beste for å forsvare sin gjord met en stormagt, som uten krigserklæring hadde veldtatt oss. Denne lille episode i krigen var vel også et bitte lite skritt på veien met seieren, som først kom 5 år senere. Fiende tøret da allerede på sine krafter.
Vi som kom oss vekk efter at slaget var over blev drivende omkring i skog og mark en tid, andre kom sig over til andre avdelinger. Til slutt kom vi oss hjem, da slaget forløbig var tapt.
Kompaniet Grøven ved Tøbre har også krav på å bli husket, mm om ikke for annet en at guttene gjorde sin innsats med sin sjef i spissen, som gode nordmenn der elsker sitt land og var villig til og ofre alt for frihetem.